

Posebno podpoglavje obravnava zapisovanje zemljepisnih imen na zemljevidih oziroma tehnične podrobnosti zapisovanja. Vsebuje navodila, kakšno mesto naj ima v kakovostnih atlasih eksonim ob endonimu in kako zapisovati enakovredna imena v primeru dvojezičnosti.

Avtor je tudi raziskal, kakšno mesto imajo zemljepisna imena v slovenskih pravopisih, posebej v Slovenskem pravopisu (2001). Za zadnjega ugotavlja številne pomanjkljivosti, tako pri naboru zemljepisnih imen, opredeljevanju tipov imen, celo neustreznih zapisov. Posebej ocenjuje pravila o domačenju zemljepisnih imen. Označi jih kot preveč ohlapna in neuskklajena z mednarodnimi priporočili.

Posebno poglavje je posvečeno načinom preobrazbe tujih zemljepisnih imen. Tu gre lahko za eksonimizacijo, pomensko prevajanje tujih zemljepisnih imen, za transkripcijo in transliteracijo.

Zadnje poglavje nam približa standardizacijska telesa OZN. Spoznamo celotno organizacijsko shemo. Najvišjo raven pomenijo Konference združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen, ki pomenijo formalni okvir za standardizacijo zemljepisnih imen in se organizirajo približno v petletnih ciklih. Sprejemajo resolucije, ki imajo status priporočil. Tu spoznamo načela delovanja konferenc, njihove glavne naloge in vlogo vsakega od treh odborov, ki opravljajo te naloge. Konference postavljajo tudi okvire za delovanje UNGEGN-a, Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena. Te opravljajo dejansko delo za standardizacijo in tu so našete tudi glavne naloge UNGEGN-a, med katerimi so: izdelava standardiziranega latinizacijskega ključa za prečkovanje iz nelatiničnih pisav v latinično, enotna toponimska terminologija in priprava toponimskih navodil. Dobrodošle so informacije o tem, kaj je glede tega že narejenega v Sloveniji in kakšne podatke najdemo na svetovnem spletu.

Eno od podpoglavij se posveča posameznim delovnim skupinam UNGEGN-a, ki jih je trenutno deset, med njimi je tudi Delovna skupina za eksonime, drugo podpoglavje pa regionalnim jezikoslovno-zemljepisnim delovnim skupinam UNGEGN-a, ki jih je zdaj 22. Države se same odločajo, v kateri bodo sodelovale. Slovenija deluje v Regionalni jezikovno-zemljepisni skupini za vzhodni del srednje in za jugovzhodno Evropo, občasno pa je prisotna tudi v drugih regionalnih skupinah. Zadnji dve podpoglavji predstavljata najnižji nivo v standardizacijski shemi – to je nacionalna komisija, pri nas Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije, kakršno naj bi imela vsaka država. Tu se seznanimo z njenim pomenom, glavnimi dejavnostmi, postopki, ki jih vodi, in z zgodovino njene delovanja, posebej pa je opisan priporočljiv postopek standardizacije zemljepisnega imena.

Publikacija, kakršno smo pri nas doslej močno pogrešali, bo zagotovo prispevala k večjemu poznavanju tematike zemljepisnih imen, posebej eksonimov, s tem pa tudi k večji enotnosti njihove rabe.

Maja Topole

Jernej Pavšič (urednik):

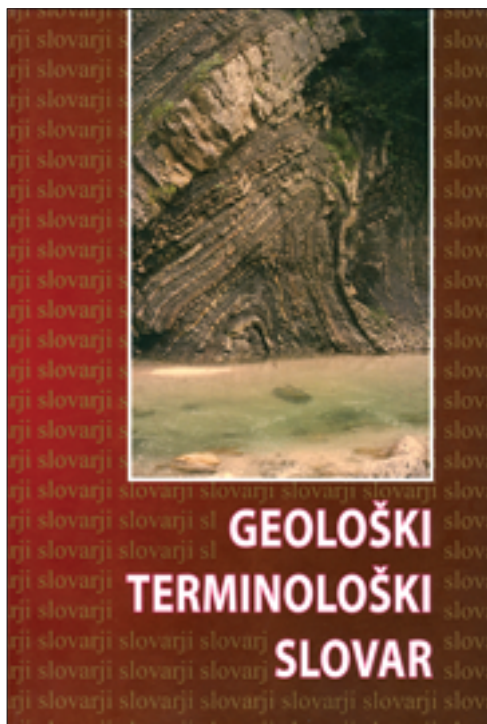
Geološki terminološki slovar

Ljubljana 2006: Oddelek za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Založba ZRC, 331 strani, ISBN 10961-6568-84-1

Založba ZRC je izdala Geološki terminološki slovar, prvi slovar geoloških izrazov v slovenskem jeziku. Knjigo je uredil Jernej Pavšič, leksikografsko in jezikovno redakcijo pa je opravila Zvonka Leder.

Slovar obsega 10.811 enobesednih ali večbesednih geoloških terminov, ki jih je izbralo in opisalo devet avtorjev ob strokovni pomoči trinajstih svetovalcev. V slovarju so zajeti izrazi vseh glavnih področij geološke vede: geofizike, geokemije, geologije kvartarja, hidrogeologije, inženirske geologije, kristalografije, mineralogije, paleoekologije, paleontologije človeka, paleontologije nevretenčarjev in vretenčarjev, petrologije, regionalne geologije, sedimentologije, seizmologije, splošne geologije in stratigrafije.

Pot od zamisli do izdaje Geološkega terminološkega slovarja je bila dolgotrajna. Potreba po terminološkem slovarju se je porodila že kmalu po 2. svetovni vojni, leta 1961 pa sta bili v okviru Prirodoslovne sekcije Terminološke komisije pri SAZU ustanovljeni Komisija za geološko in paleontološko terminologijo

in Komisija za mineraloško-petrografsko terminologijo. Delo obeh komisij je bilo usmerjeno predvsem v zbiranje geoloških strokovnih izrazov za nastajajoči Slovar slovenskega knjižnega jezika.

S sistematičnim pregledovanjem zbranega gradiva in pripravami za izdelavo slovarja je Komisija za geologijo, paleontologijo in mineralogijo nadaljevala šele leta 1987. Skrb za delo Komisije je prevzela Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani in leta 2005, kljub finančnim težavam, delo izpeljala do konca.

Zgradba slovarja je običajna za tovrstna dela in se le v podrobnostih razlikuje na primer od zgradbe Geografskega terminološkega slovarja. Uvodnim besedam sledijo seznam uporabljenih virov, seznam piscev slovarskih člankov in svetovalcev, pojasnila k zgradbi slovarja ter seznam označevalnikov (krajšav in oznak). Osrednji del knjige je namenjen predstavitvi gesel, na koncu pa sta dodana še seznam mineralov s kemijskimi formulami in podrobna preglednica razdelitve geološke zgodovine.

Geografski uporabniki bodo verjetno najbolj navdušeni nad dejstvom, da slovar poleg razlage splošnih izrazov (na primer antiklinala, brahiopodi, cinabarit, dolomit in eocen) vključuje tudi razlago geografsko opredeljenih geoloških objektov (na primer Idrijski prelom, Jadranska plošča, Krnski pokrov, Laška sinklinala in Mežiški tektonski jarek). Kot je razvidno iz navedenih primerov, so imena geotektonskih enot in prelomov obravnavana kot lastna imena in zaradi tega zapisana z veliko začetnico.

Čeprav se morda sliši nekoliko nenavadno, je posebna odlika Geološkega terminološkega slovarja ta, da pojasnjuje tudi zastarele in nepravilne termine. Na tovrstne izraze pogosto naletimo ob prebiranju starejše geološke in geografske literature. Kolikokrat smo bili na primer ob prebiranju Melikove Slovenije v zadregi, ko smo naleteli na kasijanske sklade, wengenske plasti ali mendolski dolomit? Odslej bo prebiranje starejše pa tudi sodobne geološke literature lažje, saj so v slovarju zbrana imena in razlage nekdanjih in sedanjih kamninskih formacij.

Med obilico terminov in njihovih razlag v Geološkem terminološkem slovarju smo zasledili tudi nekatere napačne, sporne ali pomanjkljivo obrazložene izraze. Poglejmo samo nekaj primerov med opisi slovarskih gesel, ki segajo na področja pomožnih geoloških ved:

- globoka tla – spodnja plast tal v pedološkem profilu, sestavljena iz drobcev slabo razpadle kamninske podlage (razlaga v geografiji označuje horizont razpadle matične podlage)
- grič – nižji hrib (pretirano poenostavljeno),
- gričevje – nižji griči (napačno),
- Milankovičevi ciklusi – ciklično menjavanje rotacije in krožnice Zemlje, ki povzroča klimatske spremembe (napačno in pretirano poenostavljeno),
- podolje – območje ravnin in dolin brez tekoče vode na krasu (sporno),
- prst – vrhnja plast tal, ki vsebuje malo razkrojenih organskih snovi (sporno),
- rečna mreža – del Zemljinega površja, s katerega odteka voda z eno reko s pritoki (napačno, opis ustreza porečju),
- slepa dolina – dolina, ki jo zapira strma skalna stena s kraškim izvirov ali ponorom (napačno, opis delno ustreza zatrejni in slepi dolini skupaj),
- snežni plaz – s kraja nastanka premaknjena gmota snega (napačno in pretirano poenostavljeno),
- termokras – periglacialno ozemlje z udorinami, v katerih je navadno voda, in drugimi kraškimi pojavi (napačno).

Omenimo še to, da bi predstavitve mnogih slovarskih gesel lahko bistveno izboljšali, če bi k opisu priložili še fotografijo, skico, preglednico ali zemljevid. Izjemno koristen bi bil tudi prevod strokovnih terminov v kak tuj jezik, vsaj v angleščino, saj se mnogi vsakodnevno srečujemo s prebiranjem in pisanjem člankov v tujih jezikih. Kljub napakam in pomanjkljivostim, ki so pri prvi izdaji tovrstnih del prej pravilo kot izjema, je Geološki terminološki slovar knjiga, ki smo jo dolgo in težko pogrešali. Poleg geografov in seveda geologov bodo po njej radi segli tudi gradbeniki, vodarji, gozdarji, agronomi, geodeti, arheologi in mnogi drugi, ki se strokovno ali zgolj ljubiteljsko srečujejo z geološko terminologijo.

V okviru Slovenskega geološkega društva medtem že zbirajo predloge za morebitne popravke in dopolnila slovarskih gesel. V bližnji prihodnosti namreč načrtujejo izdajo elektronske različice Geološkega terminološkega slovarja.

Mauro Hrvatin

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 47-1

Ljubljana 2007: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 171 strani, ISSN 1581-6613

Kot je že v navadi, so tudi v prvem zvezku 47. letnika revije *Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik* objavljeni fizičnogeografski in družbenogeografski prispevki. V njih so podrobno obravnavane teme, ki so pomembne za globlje razumevanje sodobnih geografskih procesov v pokrajini. To razmerje s podobo opisuje tudi naslovnica, na kateri je arhivska fotografija Triglavskega ledenika izpred Staničevega doma leta 1957.

V članku Darka Ogrina beremo o nevihtnih neurjih in njihovih posledicah v submediteranski Sloveniji od 14. do srede 19. stoletja. Članek je zanimiv zlasti zato, ker prinaša temeljito rekonstrukcijo obdobja s pogostejšimi neurji v submediteranski Sloveniji v predinstrumentalnem obdobju. Na podlagi objavljenih podatkov lahko podnebje v mali ledeni dobi, ko nanj človek še ni pomembno vplival, primerjamo s sodobnimi spremembami podnebja. Zanimiva je ugotovitev, da je bila pogostnost neurij podobna v prvi polovici 17. in v prvi polovici 18. stoletja ter na koncu 20. stoletja.

Tudi drugi prispevek obravnava podnebje oziroma njegove učinke na druge sestavine pokrajine. V članku Petra Frantarja so objavljeni podatki o vodni bilanci Slovenije za obdobje 1971–2000. V delu, ki se naslanja na temeljito študijo Kolbezna in Pristova o površinskih vodotokih in vodni bilanci